

DE PINANG- OF AREEKNOOT, EN DE CATECHU.

In de "Aanmerkinge" op de beschrijving van den *Pinangboom* door RUMPHIUS gegeven (*Amb. Kruidb.* I p. 31) wordt gezegd: "Men moet agt geven, dat den vermaarde SAMUEL DALE in zijn pharmac. p. 336 deze boom den Palmboom noemt wiens zap geïnspisseerd ofte verdikt zijnde is de *Terra Japonica* of *Cachou* in de Apotheken, waarvoor hij vele gevoelens der schrijvers aanhaalt." Sedert dien tijd hebben andere schrijvers over indische voortbrengselen beweerd dat de genoemde stof, meest bekend als *Catechu*, niet, gelijk deze naam gezegd wordt te beteekenen, uit het sap van den boom, maar uit dat van de vrucht wordt verkregen — namelijk de bij het sirih-kauwen der tropische Aziaten zoo onmisbare *Pinang-* of *Areeknoot*, — zoodat toen LINNAEUS de door RUMPHIUS „genoemde *Pinanga*-soorten als het geslacht *Areca* in zijn stelsel opnam, hij aan een daarvan (*P. nigra*) den soortnaam *Catechu* gaf, welken zij in de latere natuurlijke stelsels heeft behouden.

Hoewel nu later bleek dat de *Pegu-catechu* of *Cutch* uit *Mimosen*, en *Gambir-catechu* uit *Uncaria* (*Nauclea*)-soorten bereid wordt, is echter het geloof aan het bestaan van een overvloed van looistof in de pinangnoot, die door koking er uit getrokken onder den naam *Catechu* in den handel gebracht wordt, nog altijd blijven bestaan, gelijk blijkt uit de *Flora Indica Batava* van MIQUEL (I. p. 10 en III. p. 9 en 11), *The Vegetable Kingdom* van LINDLEY (3^e Ed. p. 137) en anderen. Prof. JOHNSTON laat de *Catechu* uit de *Areeknoot* bereiden, om ze als surrogaat van

die noot bij het sirih-kauwen te doen dienen (*Scheikunde in het dagel. leven*), en op het Algemeen Archief te 's Gravenhage is een rapport te zien van Commissarissen "pour les affaires des Indes Orientales" gedagteekend uit Amsterdam 7 Juli 1808, waarin de wijze van Catechu uit de Pinangnoot te bereiden, wordt opgegeven ¹.

In weerwil echter van zulk hoog gezag, is het om verschillende redenen moeielijk aan te nemen, dat de pinangnoot, die in Indië als ingrediënt van het sirih-kauwen zoo sterk gezocht is, daar gebezigd zou worden om er een bestanddeel uit te trekken, hetwelk beter en goedkooper uit andere gewassen verkregen wordt. Reeds bij LINNÉ vindt men dat het "gemaect wert van een hout ofte boom die men heet *Cate*," terwijl RUMPHIUS de *Catsja* uit Suratte en Pegu zegt uit het "zap van eenige bladeren en wat meel" te zijn gemaakt. De gewichtigste reden er tegen is dat daar, waar de catechu gezegd wordt uit de pinangnoot voort te komen, de Arecapalm schaars is en de noten bij scheepsladingen van verre moeten worden aangevoerd. Onderscheidene auteurs van oeconomische werken hebben zich dan ook bepaald tot het noemen van beide bovenvermelde Dicotylen als voortbrengers van de Catechu (z. o. a. M'ULLOCH, *Comm. Dict*; CRAWFURD, *Descriptive Dict. of the Indian Islands*; DE STURLER, *Handboek voor den Landbouw in Nederl. O.I.*, enz.), terwijl de laatste onderzoekingen hebben aangetoond dat de *Cutch* of *Pechu Catechu* verkregen wordt uit *Mimosa Catechu* LINN. fil. (*M. Sundra* ROXB., *Acacia Catechu* WILLD.) alsook uit *Acacia Suma* KUNZ. — Deze, vooral in Pegu maar ook in Suratte en Bengalen gefabriceerd, is ongetwijfeld de *Cate* van de bovengenoemde schrijvers van vorige eeuwen; de *Gambir-catechu* daarentegen wordt bereid uit de jonge takken en bladen van *Uncaria Gambir* ROXB. (*Nauclea Gambir* HUNTER) en de *U. acida* ROXB., welke laatste de *Daun Gatta Gambir* is van RUMPHIUS (*Flora* I. B.). Deze beide soorten zijn echter in samenstelling zoo aan elkander gelijk, dat zij moeielijk te onderscheiden zijn, en vandaar dat er wel eens gezegd is, dat de eene zoowel als de andere uit *Uncaria* zoude zijn voortgekomen en dat het verschil, ten aanzien van specifiek gewicht en meer looistof bij deze, alleen gelegen is in de meerdere aangewende hitte, tot het uittrekken van het sap en de uitdamping en drooging daarvan in de zon. (Zie bovengen. *Handb. voor den Landbouw* etc).

¹ Mij zeer verplichtend ter inzage gegeven door den Oud-Majoor P. A. LEUPE.

Het bewijs echter dat uit de Areeknoot geen catechu kan verkregen worden, bleef nog altijd ontbreken, zooals het dan ook alleen door de scheikundige analyse van de noot kon geleverd worden. Deze is nu eindelijk bewerkstelligd door FLUCKIGER te Straatsburg en HANBURY te Londen, de slotsom van wier bevinding, als bekend gemaakt in hunne keurige "Pharmacographia" (*A History of drugs*. London. MACMILLAN & Co. 1874) aldus luidt: "We have come therefore to the conclusion that catechin is not a constituent of areca-nuts, and that any extract made from them must be essentially different to the Catechu of Acacia or of Nauclea, and rather to be considered a kind of tannic matter of the nature of Ratannia-red or Cinchona-red." — Tevens lezen wij op eene andere plaats, als volgt: "Areca or Betel nuts yield when "boiled in water, an astringent extract which was once supposed to form "part of the catechu of commerce; but there is no reason to believe "that any of it now finds its way to Europe. DRURY states it to be a "catechu of very inferior quality, one variety of which, called *cuttacambo* (katta kambu) is chewed with lime and betel-leaf," — welk laatste moeielijk te gelooven is.

Aldus is het dan uitgemaakt dat catechine geen bestanddeel van de Areeknoot is, en dat de overvloed van looistof er aan toegeschreven gereduceerd is tot een soort van looistofachtig bestanddeel, eenigermate overeenkomstig met dat, hetwelk als cinchona-rood in de kinabast of als ratannia-rood in de wortels van *Krameria triandra* aanwezig is bevonden. Desniettemin zal de *Areca Catechu* nog lang blijven doorgaan voor een der moederboomen van het meest tannine bevattend extract dat er bekend is, alleen op grond van den naam.

Jammer intusschen dat de genoemde scheikundigen hun onderzoek van de noot niet hebben uitgestrekt tot de oorzaak van de bloedroode kleur, die zij, met sirihbladen en kalk gekauwd, aan het speeksel mededeelt, en ook geen gewag maken van den invloed dien zij op het gestel uitoefent, noeh van den dienst dien zij den inlanders bewijst bij het verwen van katoenen stoffen. Hare werking in verband met sirihbladen (*Chavica Belle mir.*) op het menschelijk lichaam schijnt geschikt den verbruikers afkeer van dronkenschap inteboezemen; het is mij althans voorgekomen dat de inlanders die zich aan het gebruik van sterken drank overgeven, het sirih-kauwen nalaten, terwijl dit laatste volgens BLUME in het pestilente en vochtige klimaat van Indie geschikt is de gezondheid te bevorderen. Te oordeelen naar het eenige gebruik dat men, voor zoo-

veel bekend is van de bloedroode infusie des *Krameria*-wortels, heeft weten te maken — de vervalsching van Portwijn ¹ — is er van de Pinangnoot als kleurstof voor de nijverheid weinig nut te verwachten.

Dan hoe onbeduidend ook voor de Europeesche wereld, voor vijftig millioenen Aziaten blijft zij als ingrediënt van de sirihpruim een van de meest gewaardeerde voortbrengselen, waarvan het gebruik opklimt tot lang vóór onze jaartelling en waarin zij een meer redelijk, althans minder verdierlijkend, genot vinden dan een groot gedeelte der bevolking van het beschaafde Europa in het gebruik van geestrijke dranken. ²

¹ Zie LINDLEY, p. 378.

² Sterke drank is echter ten allen tijde een verzoeking geweest, waartegen de gebruiken van Indianen niet bestand zijn, en de invloed van dit middel tot beschaving in europeeschen zin heeft zich bereids hier en daar in den Indischen Archipel begonnen te vertoonen. Van de Aroe-eilanders schrijft Wallace: "Behalve betel en tabak is hun grootste weelde Arak, welke de kooplieden daar in groote hoeveelheden aanbrengen en tegen zeer lagen prijs verkoopen. De vischvangst van één dag of zooveel rotting als zij in dien tijd kunnen snijden, verschaft hun ten minste een stroop van dat vocht, en uit de opbrengst van den verkoop hunner jaarlijksche tripangvangst of ingezamelde vogel-nestjes koopen zij zich geheele kisten er van, elk inhoudende vijftien zulke flesschen, waarom heen de huisgenooten voor dagen en nachten gezeten blijven, totdat zij geleedigd zijn. Zij zelven vertelden mij, dat zij bij zulke gelegenheden dikwijls de gheele woning omver halen, alles verwoelende wat in hun bereik komt, terwijl het helsch rumoer, dat er bij plaats heeft, schrikbarend is voor hen, die het aanzien."

A. C. WALLACE, *The Malay Archipelago*, II, p. 230.

BISSCHOP GREVELINK.

's Gravenhage, 31 Juli 1875.
